

TENDENCJE POŁOŻENIA ŚRODKA CIĘŻKOŚCI CIAŁA U DZIEWCZĄT ZE SKOLIOZĄ IDIOPATYCZNĄ NA PODSTAWIE BADANIA POSTUROGRAFICZNEGO

Magorzata MRAZ, Maciej MRAZ, Joanna ANWAJLER, Tadeusz SKOLIMOWSKI,
Marek WOŹNIEWSKI

Akademia Wychowania Fizycznego Wydział Fizjoterapii

Wstęp

Wszelkie zmiany patologiczne, które upośledzają działanie układu sterującego lub równowazowego, znajdują swoje odbicie w zmianach stabilności postawy [1]. Dlatego też istotną staje się analiza procentowa przebywania środka ciężkości ciała w ćwiartkach układu współrzędnych, która może ujawnić wyraźną niesymetryczność postawy u dziewcząt z idiopatycznym bocznym skrzywieniem kręgosłupa.

Cel

Celem pracy jest ocena struktury procentowej częstości przebywania środka ciężkości ciała w ćwiartkach układu współrzędnych oraz określenie wielkości asymetrii w tendencji jego przemieszczeń w obrębie układu współrzędnych.

Material i metody badań

2 Charakterystyka badanych

Badania posturograficzne oceniające sposób utrzymania równowagi w pozycji stojącej wykonano u 30 dziewcząt z idiopatycznym bocznym skrzywieniem kręgosłupa, w wieku od 12 do 18 lat (średnia wieku badanych 14 lat), leczonych w Specjalistycznym Rehabilitacyjno-Ortopedycznym Zespole Opieki Zdrowotnej we Wrocławiu.

Badane dziewczęta charakteryzowały się zróżnicowanymi typami skolioz.

Skrzywienie pierwotnie piersiowe występowało u 22 dziewcząt, w tym w 21 przypadkach było skrzywienie prawostronne (15 skolioz I^s, 5 - II^s i 1 - III^s) i tylko w 1 – lewostronne.

Skrzywienie pierwotnie piersiowo-lędźwiowe występowało u 8 dziewcząt, w tym lewostronne w 6 przypadkach (6 - I^s, 1 - II^s), a u 1 dziewczynki skrzywienie piersiowo-lędźwiowe było dwustronne.

3 Metody badań

Badania posturograficzne wykonano systemem Posturograf firmy Pro-Med, badającym równowagę ciała człowieka w pozycji stojącej metodą testów posturograficznych.

Badania służyły na płycie posturograficznej podpartej w narożnikach na czujnikach siłowych bez obuwia, ustawiając stopy wzdłuż linii wyznaczonych na płycie, w kierunku przodu i z tyłu opuszczonymi wzdłuż tułowia.

W celu oceny struktury morfologiczno-statystycznej statokineziogramów wybrano strukturę procentową częstości przebywania środka ciężkości w ćwiartkach kartezyjskiego układu współrzędnych, obrazującą tendencje ruchu środka ciężkości badanego.

Wybrane parametry posturograficzne analizowano w zależności od lokalizacji i kierunku pierwotnego boczego skrzywienia.

4 Wyniki

Rejestracja sygnałów odwzorowujących przemieszczenia środka ciężkości ciała w rzucie posturograficznym dała możliwość obserwacji tendencji zmian w jego położeniu w czasie trwania testu posturograficznego z kontrolą wzroku.

Strukturę procentową częstości przebywania ogólnego środka ciężkości ciała w obrębie układu współrzędnych rozpatrywano, jako tendencję przebywania jego po stronie lewej lub prawej w płaszczyźnie czołowej oraz z przodu lub z tyłu w płaszczyźnie strzałkowej.

Uzyskaną w ten sposób strukturę procentową poddano obserwacji w kierunku:

- asymetrii względnej, dla wartości od 51% do 70%,
- asymetrii dużej, dla wartości od 71% do 85%,
- asymetrii bardzo dużej, dla wartości od 86% do 100% czasu przebywania środka ciężkości ciała z lewej lub prawej strony, bądź z przodu lub z tyłu względem poszczególnych osi.

I. Wyniki tendencji położenia środka ciężkości ciała w płaszczyźnie czołowej u dziewcząt z prawo- i lewostronnym idiopatycznym bocznym skrzywieniem kręgosłupa.

Asymetrię względną położenia środka ciężkości ciała stwierdzono u 9 dziewczynek z bocznym idiopatycznym skrzywieniem kręgosłupa. Wyraźniej częściej obserwowano to w skoliozach prawostronnych (7: 5 I^s, 2 II^s), rzadziej w lewostronnych (2 I^s).

Asymetrię dużą położenia środka ciężkości ciała stwierdzono u 8 dziewczynek z bocznym idiopatycznym skrzywieniem kręgosłupa. W 7 przypadkach były to skoliozy prawostronne (7: 4 I^s, 2 II^s, 1 III^s), a tylko w 1 przypadku skolioza lewostronna (1 I^s). W obserwowanej asymetrii dużej zwrócono uwagę na tendencję lewo- i prawostronną w chwilowym położeniu środka ciężkości ciała w płaszczyźnie czołowej. Tendencję lewostronną obserwowano u 4 dziewcząt ze skoliozą prawostronną (3- I^s, 1- II^s), a tendencję prawostronną również u 4 dziewcząt, w tym u 3 ze skoliozą prawostronną (1- I^s, 1- II^s, 1- III^s) i u 1 dziewczynki ze skoliozą lewostronną (1 I^s).

Asymetrię bardzo dużą położenia środka ciężkości ciała stwierdzono aż u 13 dziewczynek z bocznym idiopatycznym skrzywieniem kręgosłupa. Częściej obserwowano to w skoliozach prawostronnych (8: 7 I^s, 1 II^s), rzadziej w lewostronnych (5: 4 I^s, 1 II^s). W obserwowanej asymetrii bardzo dużej, w płaszczyźnie czołowej przeważała tendencja lewostronna w położeniu środka ciężkości ciała, którą stwierdzono w 9 skoliozach, w tym w 6 prawostronnych (6: 5I^s, 1 II^s), a tylko w 3 lewostronnych (3 I^s). Natomiast tendencję prawostronną stwierdzono w 4 skoliozach, w tym w 2 prawostronnych (2 I^s) i w 2 lewostronnych (2: 1 I^s, 1 II^s).

Asymetrię względną wynikającą ze struktury procentowej położenia środka ciężkości ciała podczas 32 sekundowego testu obserwowano u 9 dziewcząt (30%), asymetrię dużą u 8 (26.7%), natomiast asymetrię bardzo dużą aż u 13 badanych dziewczynek (43.3%) z idiopatycznym bocznym skrzywieniem kręgosłupa. W stwierdzonej asymetrii dużej i bardzo dużej zaobserwowano tendencje lewo- i prawostronne w położeniu środka ciężkości ciała u dziewcząt z idiopatycznym bocznym skrzywieniem kręgosłupa. Częściej występującą była tendencja lewostronna, którą stwierdzono w 13 skoliozach, w tym w 10 prawostronnych i w 3 lewostronnych. Natomiast tendencję prawostronną w położeniu środka ciężkości ciała zaobserwowano w 8 skoliozach, w tym w 5 prawostronnych i w 3 lewostronnych.

Tak więc, w przebadanej 30 osobowej grupie dziewczynek z idiopatycznym bocznym skrzywieniem kręgosłupa obserwowano różnorodność w chwilowym położeniu środka ciężkości ciała w płaszczyźnie czołowej, która była wyrazem asymetrii względnej (u 9 dziewczynek), dużej i bardzo dużej (razem u 21 dziewczynek).

II. Wyniki tendencji położenia środka ciężkości ciała w płaszczyźnie strzałkowej u dziewczynek z pierwotnie piersiowym i pierwotnie piersiowo-lędźwiowym bocznym skrzywieniem kręgosłupa.

Asymetrię względną położenia środka ciężkości ciała stwierdzono u 10 dziewczynek z bocznym idiopatycznym skrzywieniem kręgosłupa. Wyraźniej częściej obserwowano to w skoliozach pierwotnie piersiowych (7 prawostronnych), rzadziej w pierwotnie piersiowo-lędźwiowych (3: 1 prawostronna, 2 lewostronne).

Асиметрію dużą położenia środka ciężkości ciała obserwowano tylko u 5 dziewczynek z pierwotnie piersiowym bocznym idiopatycznym skrzywieniem kręgosłupa (5: 4 prawostronne, 1 lewostronna). W obserwowanej asymetrii dużej zwrócono uwagę na tendencję przednią i tylną w chwilowym położeniu środka ciężkości ciała w płaszczyźnie strzałkowej. Tendencję przednią obserwowano u 2 dziewcząt ze skoliozą pierwotnie piersiową (2: 1 prawostronna, 1 lewostronna), natomiast tendencja tylna występowała u 3 dziewcząt ze skoliozą pierwotnie piersiową prawostronną.

Асиметрію bardzo dużą położenia środka ciężkości ciała stwierdzono aż u 15 dziewczynek z idiopatycznym bocznym skrzywieniem kręgosłupa. Wyraźniej częściej obserwowano to w skoliozach pierwotnie piersiowych (10 prawostronnych), rzadziej w pierwotnie piersiowo-łędźwiowych (5 lewostronnych). W obserwowanej asymetrii bardzo dużej, w płaszczyźnie strzałkowej tendencję przednią stwierdzono w 6 skoliozach, w tym w 4 pierwotnie piersiowych (4 prawostronne) oraz w 2 skoliozach pierwotnie piersiowo-łędźwiowych (2 lewostronne). Natomiast tendencję tylną obserwowano w 9 skoliozach, w tym w 6 skoliozach pierwotnie piersiowych (6 prawostronnych) oraz w 3 skoliozach pierwotnie piersiowo-łędźwiowych (3 lewostronne).

Асиметрію względną wynikającą ze struktury procentowej położenia środka ciężkości ciała podczas 32 sekundowego testu obserwowano u 10 dziewcząt (33.3%), asymetriю dużą u 50 (6.7%), natomiast asymetriю bardzo dużą aż u 15 badanych dziewcząt (50%) z idiopatycznym bocznym skrzywieniem kręgosłupa. W stwierdzonej asymetrii dużej i bardzo dużej obserwowano tendencje przednie i tylne w położeniu środka ciężkości ciała u badanych dziewcząt. Częściej występującą była tendencja tylna w chwilowym położeniu środka ciężkości ciała, którą stwierdzono w 12 skoliozach, w tym w 9 pierwotnie piersiowych, a tylko w 3 pierwotnie piersiowo-łędźwiowych. Natomiast tendencję przednią w chwilowym położeniu środka ciężkości ciała zaobserwowano w 8 skoliozach, w tym aż w 6 pierwotnie piersiowych, a tylko w 2 pierwotnie piersiowo-łędźwiowych.

Tak więc, w przebadanej 30 osobowej grupie dziewcząt z idiopatycznym bocznym skrzywieniem kręgosłupa, obserwowano różnorodność w chwilowym położeniu środka ciężkości ciała w płaszczyźnie strzałkowej, która była wyrazem asymetrii względnej (u 10 dziewczynek) oraz asymetrii dużej i bardzo dużej (razem u 20 dziewczynek).

Dyskusja

W pracy skupiono się na tendencji położenia środka ciężkości ciała w obrębie układu współrzędnych, oceniając w ten sposób asymetriю jego położenia. Podstawą działań było założenie, że u dziewcząt ze skoliozą idiopatyczną widoczne będą w obrazie posturograficznym zmiany stabilności postawy, jako wyraz asymetrii postawy ciała w obu płaszczyznach.

Wyniki prowadzonych na świecie badań oceniających równowagę ciała w pozycji stojącej u dzieci ze skoliozą wskazują na prawidłową równowagę ciała w warunkach statycznych [2,3,4,5]. Jednocześnie zwraca uwagę w tych pracach wskazanie na zaburzenie zjawiska kontroli postawy potrzebnej do ustabilizowania jej po wcześniejszej destabilizacji. Odzyskanie utraconej równowagi jest opóźnione i trudniejsze u dzieci ze skoliozą niż u dzieci zdrowych [2,4,5]. Wstępna analiza zjawiska kołysania postawy u badanych dziewcząt z bocznym idiopatycznym skrzywieniem kręgosłupa potwierdza wcześniejsze obserwacje. Dlatego też jednym z celów prowadzonych badań stała się obserwacja tendencji położenia środka ciężkości ciała u dziewcząt ze skoliozą.

Ocena posturograficzna oparta na strukturze procentowej częstości przebywania środka ciężkości ciała w obrębie układu współrzędnych ujawniła nieprawidłowości w stabilności postawy stojącej w płaszczyźnie czołowej i strzałkowej.

Obserwowana u badanych dziewcząt z bocznym idiopatycznym skrzywieniem kręgosłupa asymetria duża i bardzo duża położenia środka ciężkości ciała w płaszczyźnie czołowej może być

wyrazem kompensacji związanej z transpozycją tułowia w kierunku wypukłości skrzywienia pierwotnego. Natomiast asymetria duża i bardzo duża położenia środka ciężkości ciała w płaszczyźnie strzałkowej może być skutkiem nieprawidłowego ustawiania się miednicy, szczególnie z tendencją do jej przodopochylenia z następowym pogłębianiem się lordozy lędźwiowej [6].

Wnioski

1. Ocena posturograficzna oparta na strukturze procentowej częstości przebywania środka ciężkości ciała w obrębie kartezyjańskiego układu współrzędnych, obrazująca naturalną tendencję jego położenia ujawniła nieprawidłowości w stabilności pozycji stojącej w płaszczyźnie czołowej i strzałkowej u badanych dziewcząt z idiopatycznym bocznym skrzywieniem kręgosłupa.

2. Najczęściej obserwowaną asymetrią w płaszczyźnie czołowej, wynikającą ze struktury procentowej położenia środka ciężkości ciała podczas 32 sekundowego testu była asymetria bardzo duża (43,3% badanych) z dominującą tendencją lewostronną.

3. Najczęściej obserwowaną asymetrią w płaszczyźnie strzałkowej, wynikającą ze struktury procentowej położenia środka ciężkości ciała podczas 32 sekundowego testu była asymetria bardzo duża (50% badanych) z dominującą tendencją tylną.

4. Ocena posturograficzna, oparta o strukturę procentową przebywania środka ciężkości ciała jest przydatna w indywidualnej ocenie i analizie idiopatycznych bocznych skrzywień kręgosłupa oraz w planowaniu i przebiegu fizjoterapii.

Piśmiennictwo

1. Błaszczyk J. W. *Kontrola stabilności postawy*. Kosmos. 1993, 42(2).
2. Byl NN, Gray JM. *Complex balance reactions in different sensory conditions: adolescents with and without idiopathic scoliosis*. *J Orthop Res* 1993; 11(2):215-27
3. Chen PQ, Wang JL, Tsuang YH, Liao PI, Hang YS. *The postural stability control and gait pattern of idiopathic scoliosis adolescents*. *Clin Biomech (Bristol, Avon)* 1998; 13(1 Suppl 1):S52-S58
4. Gauchard GC, Lascombes P, Kuhnast M, Perrin PP. *Influence of different types of progressive idiopathic scoliosis on static and dynamic postural control*. *Spine* 2001 1;26(9):1052-8
5. Ostrowska B. *Równowaga ciała u osób z bocznym skrzywieniem kręgosłupa*. *Fizjoterapia* 1995, 3(1):26-29

THE ASSESSMENT OF THE TENDENCIES OF BODY GRAVITY CENTRE POSITION IN GIRLS WITH IDIOPATHIC SCOLIOSIS BASED ON POSTUROGRAPHIC TEST RESULTS

Małgorzata MRAZ, Maciej MRAZ, Joanna ANWAJLER, Tadeusz SKOLIMOWSKI
Marek WOŹNIEWSKI

Akademia Wychowania Fizycznego Wydział Fizjoterapii

Posturographic tests, assessing the mode of maintaining balance in an upright position, have been carried on a group of 30 girls, aged 12 to 18 years, with idiopathic lateral spinal curvature.

All the pathological changes, impairing the function of control or executive system, have a reflection in postural stability disorders. Therefore, a percentage analysis of the body gravity centre position within the coordinate system revealed a clear postural asymmetry in frontal as well as in sagittal plane, in the majority of the examined girls.